

Bilateraal Samenwerkingsprotocol Databank Ondergrond Vlaanderen

Tussen

de heer J. Delanghe, secretaris-generaal van het Departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw (E.W.B.L.),

en

de heer F. Desmyter, secretaris-generaal van het Departement Leefmilieu en Infrastructuur (L.I.N.),

wordt het volgende overeengekomen:

Artikel 1. De departementen E.W.B.L. en L.I.N. gaan interdepartementaal samenwerken teneinde de databank van de ondergrond van het Vlaamse Gewest te ontwikkelen en te beheren. Een omschrijving en verantwoording van die samenwerking volgt in de technische bijlage.

Art. 2. Er wordt een coördinerende stuurgroep opgericht waarin zetelen:

- de directeur-generaal van de administratie Economie of een vertegenwoordiger van de administratie Economie;
- de directeur-generaal van de administratie Ondersteunende Studies en Opdrachten;
- de directeur-generaal van de administratie Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer;
- het afdelingshoofd of een vertegenwoordiger van de afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie;
- het afdelingshoofd of een vertegenwoordiger van de afdeling Geotechniek;
- het afdelingshoofd of een vertegenwoordiger van de afdeling Water;
- het afdelingshoofd of een vertegenwoordiger van de afdeling Informatica-LIN;
- de Informatica-coördinator of een vertegenwoordiger van het departement E.W.B.L.

Deze stuurgroep stelt een intern reglement op.

De stuurgroep kan autonoom beslissen over het al dan niet opnemen van externe deskundigen in de stuurgroep.

Art. 3.

De interdepartementale samenwerking beoogt de volgende concrete doelstellingen:

- gecoördineerde adviesverlening en rapportering aan de secretarissen-generaal en aan de bevoegde ministers;
- het ontwikkelen van een strategie voor de opmaak, het beheer en de exploitatie van een 'Databank Ondergrond Vlaanderen'.
Dit houdt onder meer in:
 - het bepalen en definiëren van de soft- en hardware--noden;
 - het voorbereiden en afstemmen van de informatica-plannen kaderend in dit project;
 - het voorbereiden en concretiseren van een organisatiestructuur;
 - het formuleren van voorstellen inzake de concreet in te zetten middelen;
- het opvolgen van gezamenlijke en afzonderlijke projecten;
- het ontwikkelen van standaarden voor de informatica-input en voor de methodologie van gegevensverwerving en -verwerking.

Art. 4.

Er wordt jaarlijks een gestructureerd verslag opgemaakt over de werkzaamheden van de stuurgroep en er worden voorstellen geformuleerd voor de verdere ontwikkelingen en de concrete uitwerking van de Databank Ondergrond Vlaanderen.

De secretarissen-generaal worden door de stuurgroep gerapporteerd aan de hand van de notulen van de vergadering en van eventueel bijkomende nota's.

Technische Nota bij het bilateraal samenwerkingsprotocol Databank Ondergrond Vlaanderen

Oprichting Ondersteunend Centrum voor de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV).

1. Probleemstelling

Door verschillende diensten van de overheid wordt gebruik gemaakt van geotechnische, geologische en hydrogeologische gegevens. De reeds beschikbare en steeds bijkomende gegevens worden bij de verschillende diensten apart en meestal niet geïnformatiseerd opgeslagen. Bovendien zijn er in Vlaanderen nog andere instellingen, zoals ondermeer de universiteiten, private firma's, en laboratoria voor geotechnisch onderzoek, die over bijkomende nuttige gegevens beschikken. Veel informatie is dus versnipperd aanwezig bij diverse overheden, instellingen en bedrijven. Het is noodzakelijk de beschikbare gegevens eenvormig in een databank te verzamelen en op een eenvoudige wijze toegankelijk te maken. Op deze manier kunnen alle gegevens optimaal worden benut door de verschillende overheidsdiensten en eveneens ter beschikking worden gesteld van de instellingen en bedrijven.

De Belgische Staat is verantwoordelijk voor het beheer en de verspreiding van gegevens betreffende de ondergrond. Door de staatshervorming, meer in het bijzonder de hervormingswet van 8 augustus 1988, is dit een verantwoordelijkheid van de gewesten.

Voor een gecoördineerde opmaak, een gestructureerd en doelgericht beheer van de databank, is de oprichting van een Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) noodzakelijk.

2. Doelstellingen en verantwoording

De Databank Ondergrond Vlaanderen beoogt een valorisatie van de archiefgegevens van de Vlaamse ondergrond. Deze gegevens die dikwijls door de overheid zelf verworven zijn vertegenwoordigen een niet onaanzienlijke investeringskost op last van de gemeenschap. Deze gegevens moeten worden gevaloriseerd en toegankelijk worden gemaakt voor de Vlaamse gemeenschap.

De oprichting van de DOV brengt de volgende baten met zich mee:

- een kwalitatieve verbetering van de adviesverlening van de overheid voor materies waarbij ondergrondsgegevens belangrijk zijn en dank zij de ontwikkeling van een databank en bijbehorende exploitatiefaciliteiten toegankelijk worden;
- de opsporingstijd van gegevens en afgeleiden kan drastisch worden ingekort;
- belangrijke besparingen door de gemakkelijke toegang tot alle basisgegevens van de ondergrond. Dure boorcampagnes kunnen worden beperkt of kunnen efficiënter worden ingeplant. Dergelijke besparingen komen ook de particulieren ten goede.

De Databank Ondergrond Vlaanderen vereist een investering in hard- en software en vooral in menselijk potentieel. De Databank zal modulair worden uitgebouwd en toelaten om beleidsondersteunende kaarten aan te maken zoals de geologische, geotechnische en hydrogeologische kaarten.

3. Het belang van de Databank Ondergrond Vlaanderen

De nood aan optimale informatie omtrent de ondergrond in Vlaanderen situeert zich zowel bij de overheid, het bedrijfsleven als bij de wetenschappelijke wereld. Vooral nog wordt dergelijke informatie aan de geïnteresseerden op papier ter beschikking gesteld.

3.1. Voor de overheid:

Binnen het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap zijn drie afdelingen intens bezig met het verwerven en gebruiken van geotechnische, geologische en hydrogeologische informatie.

De afdeling Geotechniek van de administratie Ondersteunende Studies en Opdrachten is belast met het uitvoeren van geotechnische proeven ter bepaling van de samenstelling en de karakteristieken van de verschillende grondlagen. Deze gegevens worden gebruikt voor de diverse studies voor het oprichten van gebouwen en kunstwerken, wegenbouw, waterwegenbouw, haveninrichting, milieubeheer, grondwinning, e.a.

Door het Rijksinstituut voor Grondmechanica, wiens taken na de regionalisatie werden overgenomen door het Bestuur Geotechniek, thans de afdeling Geotechniek, werden sedert 1942 duizenden proeven uitgevoerd.

Deze proeven zijn alleen beschikbaar en opgeslagen in de archieven van de afdeling Geotechniek. Bij deze gegevens horen ook geologische en hydrogeologische gegevens. Regelmatig worden deze geraadpleegd door diverse diensten van de Vlaamse Gemeenschap. Door de verouderde manier van opslag zijn de gegevens evenwel niet altijd duidelijk en niet gemakkelijk toegankelijk. Een opslag in een databank dringt zich op. De databank dient de situering en de resultaten van alle beschikbare proeven te bevatten. Nieuwe proefresultaten moeten onmiddellijk aan de databank kunnen worden toegevoegd. Op deze manier wordt een snelle en volledige opvraging van gegevens mogelijk.

De afdeling Natuurlijke Rijkdommen heeft onder meer als opdracht de gegevens betreffende de ondergrond van het Vlaamse Gewest te beheren ter ondersteuning van het beleid inzake de delfstoffenwinning. De afdeling stelt zich tot doel de geologische gegevens snel en efficiënt ter beschikking te stellen van geïnteresseerden. Sedert 1989 worden in opdracht van deze afdeling geologische kaarten op schaal 1/50.000 opgemaakt waarvan er momenteel reeds acht werden gepubliceerd. Bij de opmaak van deze geologische kaarten worden de alfa-numerische basisgegevens gedigitaliseerd. Bij de publicatie en ter ondersteuning van de opmaak worden grafische bestanden opgemaakt. Tegen het jaar 2000 zullen aldus alle archiefboorgegevens gedigitaliseerd zijn.

De exploitatie van deze digitale bestanden moet verder worden uitgewerkt.

De afdeling Water is belast met het voorbereiden van het grondwaterbeleid van de Vlaamse regering en adviesverlening aan gemeenten, provincies en de Vlaamse minister met betrekking tot aanvragen voor grondwaterwinningen. De afdeling Water beheert een eigen grondwatermeetnet. De hydrogeologische gegevens noodzakelijk voor haar opdracht, worden enerzijds verworven uit de aanvraagdossiers voor grondwaterwinningen en anderzijds door specifieke opdrachten aan derden (studies) en de boringen voor peilbuizen. Teneinde het beleid en de adviesverlening zo doeltreffend mogelijk te ondersteunen, is het noodzakelijk om op een snelle en zo volledig mogelijke manier over de hydrogeologische gegevens te kunnen beschikken.

Het is duidelijk dat, indien alle beschikbare gegevens eenvormig en snel beschikbaar zijn, de werking van de verschillende afdelingen optimaler moet kunnen verlopen. Bovendien zou worden vermeden dat op sites waar reeds gegevens beschikbaar zijn, nieuwe proeven worden uitgevoerd. Aan de hand van de beschikbare gegevens kunnen de proeven meer doelgericht worden uitgevoerd en worden overbodige kosten vermeden.

Onrechtstreeks zijn uiteraard nog heel wat andere overheidsdiensten geïnteresseerd in geologische, hydrogeologische en geotechnische gegevens. Het betreft de diensten betrokken bij verschillende aspecten van de ruimtelijke planning, de oppervlaktedelfstoffen, infrastructuur, leefmilieu, grondwaterbeleid en grondwatervoorziening, afvalberging, berging radioactief materiaal. Binnen het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap betreft het onder meer de volgende administraties:

- Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer;
- Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen;
- Wegen en Verkeer;
- Waterwegen en Zeewezen;
- Ondersteunende Studies en Opdrachten;
- Economie;
- Programmatie Wetenschapsbeleid;
- diverse afdelingen en administraties van het Departement Onderwijs;

Daarnaast hebben een aantal Vlaamse openbare instellingen nood aan informatie over de Vlaamse ondergrond zoals onder meer:

- de Openbare Vlaamse Afvalstoffen Maatschappij;
- de Vlaamse Landmaatschappij;
- de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening;
- de Vlaamse Milieuholding;
- de Vlaamse Milieumaatschappij;
- de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek;
- het Instituut voor Natuurbehoud;
- het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer;
- het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium;
- Intercommunales inzake afvalberging en watervoorziening;

Ook federale instellingen zoals de Belgische Geologische Dienst, het NIRAS en het SCK, WTCB en OCW, maken gebruik van gegevens over de Vlaamse ondergrond.

3.2. Voor het bedrijfsleven:

Het bedrijfsleven zou dankbaar gebruik kunnen maken van eenvormige en duidelijk ter beschikking gestelde gegevens. De reeds beschikbare proeven vermijden overbodig werk. De kwaliteit van de Milieu Effecten Rapporten kan bijvoorbeeld worden verbeterd. Bovendien kunnen de gegevens uit het bedrijfsleven in de databank worden opgenomen waardoor de volledigheid en de wetenschappelijke waarde van de databank verhogen.

Meer in het bijzonder betreft het de gegevens van onder meer volgende bedrijven:

- Waterwinningsbedrijven;
- Boorbedrijven en sonderingsbedrijven;
- Ingenieursbureau's;
- Studiebureau's;
- Aannemers;
- Architecten, ingenieurs, MER-deskundigen.

3.3. Voor de wetenschappelijke wereld:

De basiskennis van de geologie van Vlaanderen, gesynthetiseerd in geologische kaarten en databanken van de gegevens van de ondergrond, kunnen de basis vormen voor verder doorgezet fundamenteel en toegepast wetenschappelijk onderzoek.

Daarnaast kan een goed georganiseerde Databank Ondergrond Vlaanderen een belangrijk hulpmiddel worden voor het onderwijs (aardrijkskunde, geologie, ingenieursproblematiek, bouwkunde, architectuur,...).

Directe belanghebbenden bij het tot stand komen van een Databank Ondergrond Vlaanderen zijn dus:

- de Vlaamse Universiteiten;
- de Vlaamse Hogescholen en het Middelbaar Onderwijs;
- de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten;
- de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek;
- het Vlaams Instituut voor de Bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek.

4. Organisatorische aanpak.

Na overleg tussen de verschillende betrokken afdelingen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, namelijk de afdeling Geotechniek, de afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, de afdeling Water en de afdeling Informatica-LIN, wordt de oprichting van de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) voorgesteld.

De DOV dient te beschikken over de nodige geotechnische en geologische basiscompetentie en een omvangrijke eigen expertise op het vlak van het databeheer en informaticatechnologie.

De DOV wordt geleid door een stuurgroep. De stuurgroep wordt samengesteld uit vertegenwoordigers van de vier betrokken afdelingen.

Het voorzitterschap van de stuurgroep wordt roterend waargenomen door de betrokken administraties. Het secretariaat berust bij het ondersteunend centrum. De stuurgroep vergadert in principe vier maal per jaar of frequenter afhankelijk van de noodzaak op basis van voorbereide documenten.

De verdere concretisering van de organisatie en de taken van de Databank Ondergrond Vlaanderen dient te worden voorafgegaan door een definitiestudie of -analyse door externen.

4.1. De definitiestudie

Ter voorbereiding van de concrete realisatie van de Databank Ondergrond Vlaanderen dienen onder meer volgende gegevens beschikbaar te zijn:

- Wat is de begintoestand: Welke gegevens, waar, hoeveel, hoe ter beschikking, verantwoordelijken, ...
- De vraag naar gegevens: Wie heeft welke gegevens, hoeveel en met welke frequentie nodig?

Deze basisinformatie die door enquêtes en de synthese van vroegere studies werd verworven moet aanleiding geven tot:

- Een prioriteitenlijst van de behoeften;
- Een planning voor de werkzaamheden;
- Het aflijnen van de specifieke taken voor het ondersteunend centrum, voor de afzonderlijke afdelingen en voor de Stuurgroep;
- Een aantal scenario's voor de invulling van de hard- en de software;
- Een aantal scenario's naar de invulling van de personeelsbehoeften;
- De kosten die de verschillende scenario's met zich brengen;
- Een kosten-batenanalyse.

Een dergelijke studie dient op korte termijn en in een beperkte tijdsspanne te worden gerealiseerd. De stuurgroep zal op basis van deze studie een advies formuleren naar de beleidsverantwoordelijken toe, voor de concrete invulling van de te nemen acties.

4.2. Het ondersteunend centrum van de DOV.

De definitiestudie moet in elk geval rekening houden met de volgende basisprincipes.

Het opzetten van het ondersteunend centrum heeft tot doel de databank uit te werken tot een éénvormig en nuttig informatiebestand ten behoeve van overheid, instellingen en bedrijfsleven. Ook moet het ondersteunend centrum een brede waaier van toepassingen mogelijk maken bij de diverse eindgebruikers.

Om deze doelstellingen te verwezenlijken dient het ondersteunend centrum een instrument te worden voor ondersteuning en coördinatie en dient daarom te steunen op procedures en technieken voor het systematisch verzamelen, verwerken, beheren en distribueren van geotechnische, geologische en hydrogeologische gegevens.

Het takenpakket van het ondersteunend centrum bestaat enerzijds uit beleidsvoorbereidende en coördinerende taken, en anderzijds uit dienstverlenende opdrachten.

Het beleidsvoorbereidend werk omvat het conceptueel onderzoek dat erop gericht is modellen uit te werken over de wijze waarop de DOV naar de toekomst toe kan worden ontwikkeld. Eén van de taken in dit verband zal gericht zijn op het opstellen van concepten met betrekking tot de onderlinge afstemming van de wensen en noden van de diverse gebruikers.

De coördinatie is gericht op de structurering van het handelen van de factoren betrokken bij de DOV. Van cruciaal belang zijn een goede coördinatie en een integratie van informatiestromen. Met de coördinatie zou meervoudige gegevensinwinning en -verwerking en de daarmee samenhangende inconsistentie van gegevens moeten worden tegengegaan.

De dienstverlening bij de gebruikers impliceert dat het ondersteunend centrum in sterke mate gaat geconfronteerd worden met technische en methodologische problemen. Het ondersteunend centrum zal moeten kunnen putten uit parate databank-praktijkervaring.

Het ondersteunend centrum dient daarom te beschikken over:

- een uitgebreide datatheek van bestanden;
- flexibele hard- en software voor alle types van gegevensverwerking, integratie en analyse;
- stafexpertise over een breed spectrum van disciplines;
- faciliteiten voor gebruikerstoegang van alle programma's en databanken;
- netwerkfaciliteiten voor een groot aantal participanten.

Het ondersteunend centrum dient de ontwikkeling van systemen te begeleiden en kan in overleg met de informaticaverantwoordelijke van de betrokken departementen, adviseren over de aanschaffing van apparatuur en programmatuur.

Uit het voorgaande volgt dat het ondersteunend centrum moet worden gezien als een geheel van apparatuur, programmatuur, procedures, gegevensverzamelingen en deskundigen.

De specifieke taken van het ondersteunend centrum omvatten :

- het ontwikkelen van een sluitende en controleerbare regelgeving voor de melding van gegevens over de ondergrond;
- het opmaken van standaarden voor de input van gegevens;
- het vastleggen van het concept van de databanken, de opmaak van het datamodel;
- opbouw en operationeel maken van de databank; het programmeren van modules voor de input, voor het data-management en voor de exploitatie van de databank;
- duidelijk en gestructureerd bijhouden van de geotechnische, geologische en hydrogeologische gegevens in de databank, kwaliteitscontrole van de gegevens;
- duidelijk en gestructureerd ter beschikking stellen van de gegevens aan de overheid en, binnen gestelde voorwaarden, aan derden;
- de integratie van de DOV in GIS-Vlaanderen.

De invoer van nieuwe en/of archiefgegevens kan, naar keuze van de participanten, gebeuren door het centrum of door de participant zelf. Hetzelfde geldt voor de kwaliteitscontrole.

In elk geval worden de nieuw ingevoerde gegevens toegankelijk gemaakt voor het centrum, dat instaat voor het beheer van de databank.

Het personeelsbestand en in mindere mate de uitrusting van het centrum, zullen dus afhangen van wat de afzonderlijk betrokken afdelingen of derden (privaatbedrijven, universiteiten of informaticabedrijven) zelf zullen uitvoeren of laten uitvoeren.

4.3. De stuurgroep

Het opzetten van de stuurgroep heeft tot doel de activiteiten van het DOV-centrum te richten, te evalueren en er over te waken dat de vooropgestelde doelstellingen worden bereikt.

De specifieke taken van de stuurgroep omvatten :

- het evalueren van de stand van zaken van de ontwikkeling en de operationele werking van het ondersteunend centrum;
- het bijsturen van de ontwikkeling en de werking van het centrum;
- het vastleggen van prioriteiten in de uitbouw van het centrum;
- advies verlenen over het budget dat voor de activiteiten van het centrum moet worden voorzien;
- het bewerkstelligen van de betrokkenheid van, en de samenwerking en coördinatie met de overheidsadministraties, instellingen en bedrijfssectoren.

De stuurgroep zal zich verder inlaten met het nemen van de nodige initiatieven voor het invoeren van standaarden, normen, protocols en het organiseren van de globale kwaliteitscontrole, het opmaken van voorstellen inzake financiële, organisatorische en personeelsaspecten en het afstemmen van het ontwerp van de databank op het informatiestuurplan van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.